

Par minimālās mēneša darba algas regulējumu un apmēru 2011.gadā

I. Minimālās mēneša darba algas pašreizējais regulējums un apmērs

2003.gada 27.maijā Ministru kabinetā tika akceptēta koncepcija „Par minimālo darba algu” (turpmāk – koncepcija), kas paredz septiņu gadu (2004.-2010.) pārejas periodā minimālās mēneša darba algas paaugstināšanu līdz 50% no strādājošo mēneša vidējās bruto darba samaksas par iepriekšējo gadu. Koncepcijā noteiktie minimālās mēneša darba algas noteikšanas un pārskatīšanas pamatprincipi ir iestrādāti normatīvajā aktā – Ministru kabineta 2003.gada 22.jūlija noteikumos Nr.413 „Kārtība, kādā nosakāma un pārskatāma minimālā mēneša darba alga” (turpmāk – noteikumi Nr.413).

Saskaņā ar noteikumiem Nr.413 minimālā mēneša darba alga 2010.gadā ir jānosaka **50%** apmērā no Finanšu ministrijas prognozētās strādājošo mēneša vidējās bruto darba samaksas par iepriekšējo gadu. Noteikumi paredz līdz katra saimnieciskā gada 1.maijam izvērtēt ekonomisko situāciju valstī un saskaņot minimālās mēneša darba algas apmēru un ieviešanas datumu ar Finanšu ministriju, Ekonomikas ministriju, Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departamentu, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Darba devēju konfederāciju un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību. Jautājumu par saskaņoto minimālās mēneša darba algas apmēru un ieviešanas datumu izskata Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes sēdē (NTSP). Pēc saskaņošanas NTSP jautājumu par minimālās mēneša darba algas paaugstināšanu izskata Ministru kabineta sēdē un saskaņā ar pozitīvu Ministru kabineta lēmumu Labklājības ministrija izstrādā Ministru kabineta noteikumu projektu „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi” un saskaņā ar noteikumiem Nr.413 līdz katra saimnieciskā gada 1.septembrim tie jāiesniedz izskatīšanai Ministru kabinetā.

Ministru kabineta 2008.gada 23.septembra noteikumi Nr.791 „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi” nosaka, ka valstī minimālā mēneša darba alga ir **180 lati** un minimālā stundas tarifa likme ir **1,083 lati**.

II. Labklājības ministrijas priekšlikumi

Labklājības ministrija ir izstrādājusi divus normatīvos aktus:

1) Ministru kabineta noteikumu projekts „**Grozījumi Ministru kabineta 2003.gada 22.jūlija noteikumos Nr.413 „Kārtība, kādā nosakāma un pārskatāma minimālā mēneša darba alga”**” (turpmāk – noteikumu projekts),

kura mērķis ir noteikt minimālās mēneša darba algas noteikšanas un pārskatīšanas kārtību atbilstoši esošajai situācijai valstī. Izveidotais minimālās mēneša darba algas noteikšanas un pārskatīšanas pamatprincips – minimālās mēneša darba algas plānotais apmērs pārejas periodā procentuāli ir piesaistīts strādājošo mēneša vidējai bruto darba samaksai par iepriekšējo gadu – ekonomiskās krīzes situācijā nevar darboties, tāpēc noteikumu projekts paredz svītrot tos punktus (2. un 3.punktu), kuros tas ir noteikts. Noteikumu projekts precizē institūciju terminoloģiju, uz kurām attiecas minimālās mēneša darba algas apmēra paaugstināšana. Tā kā ekonomiskā situācija valstī ir ļoti mainīga, tad Labklājības ministrija piedāvā turpmāk katru gadu minimālo mēneša darba algas apmēru noteikt atkarībā no ekonomiskās situācijas un valsts budžeta iespējām, nepiesaistot to konkrēti kādam ekonomiskajam rādītājam.

2) Ministru kabineta rīkojuma projekts „**Par Ministru kabineta 2003.gada 28.maija rīkojuma Nr.356 „Par koncepciju par minimālo darba algu” atzīšanu par spēku zaudējušu**”, kura mērķis ir atzīt par spēku zaudējušu koncepciju par minimālo darba algu, jo izveidotā minimālās mēneša darba algas noteikšanas un pārskatīšanas sistēma ekonomiskās krīzes situācijā nevar darboties. Šo koncepciju – izveidoto minimālās mēneša darba algas noteikšanas un pārskatīšanas sistēmu – **bija paredzēts ieviest līdz 2010.gadam**, bet tās mērķis septiņu gadu periodā netika sasniegts, t.i., minimālā mēneša darba alga nav sasniegusi 50% no strādājošo mēneša vidējās bruto darba samaksas par iepriekšējo gadu. Reāli ik gadu minimālās mēneša darba algas apmērs netika noteikts atbilstoši koncepcijai un 2010.gadā minimālā mēneša darba alga netika paaugstināta, jo ekonomiskās krīzes situācijā nav iespējams algu paaugstinājums. Tāpēc koncepcijas turpmāka ieviešanas pagarināšana nav racionāla un tā ir jāatzīst par spēku zaudējušu.

Ekonomiskās krīzes situācijā, kad samazinās strādājošo skaits un strādājošo darba algas, darba tirgū parādās tendences, ka kvalificēts darbaspēks un nekvalificēts darbaspēks tiek algots par minimālo mēneša darba algu, pieaug ēnu ekonomikas apjoms (nelegālā ekonomika), kurā plaši izplatīta ir neregistrētā nodarbinātība, nodokļu nemaksāšana, kā arī darba algu izmaksa „aploksnēs”, tāpēc var prognozēt, ka nodokļu ieņēmumi pārsvarā tiks iekasēti no minimālās mēneša darba algas.

Nemot vērā iepriekšminēto Labklājības ministrija piedāvā nepaaugstināt minimālo mēneša darba algu 2011.gadā un atstāt to esošā 180 latu apmērā.

III. Saskaņošanā iesaistīto institūciju viedokļi

Ekonomikas ministrijas viedoklis:

Savas kompetences ietvaros izvērtējot Labklājības ministrijas izstrādātos normatīvo aktu projektus, kā arī priekšlikumu minimālo mēneša darba algu 2011.gadā atstāt esošajā 180 latu apmērā, atbalstām tos bez iebildumiem vai priekšlikumiem.

Finanšu ministrijas viedoklis:

Atbalstām abu normatīvo aktu projektu tālāk virzību, precizējot noteikumu projekta redakciju.

Finanšu ministrija nav sniegusi viedokli par minimālās mēneša darba algas apmēru 2011.gadā.

Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departamenta viedoklis:

Valsts kanceleja izsaka iebildumus par noteikumu projektu:

1) piekrītam Labklājības ministrijas izteiktajam viedoklim, ka laikā, kad ekonomiskā situācija valstī ir ļoti mainīga, ir neiespējami prognozēt precīzus minimālās mēneša darba algas apmērus, tomēr vienlaicīgi uzskatām, ka ir jābūt skaidriem pamatprincipiem minimālās mēnešalgas pārskatīšanai. Līdz ar to ierosinām noteikumu Nr.413 2.punktu izteikt redakcijā, kas nosaka pamatprincipus minimālās mēneša darba algas noteikšanai arī turpmāk.

2) Lūdzam precizēt un saskaņot ar Finanšu ministriju noteikumu Nr.413 5.punkta redakciju, jo ar piedāvātajiem grozījumiem tiek sašaurināts to iestāžu loks, kurām tiek iesniegti priekšlikumi saskaņošanai.

Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departaments nav sniedzis viedokli par Ministru kabineta rīkojuma projektu „Par Ministru kabineta 2003.gada 28.maija rīkojuma Nr.356 „Par Konceptiju par minimālo darba algu” atzīšanu par spēku zaudējušu” un par minimālās mēneša darba algas apmēru 2011.gadā.

Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departaments nav sniedzis priekšlikumu par iespējamo ekonomisko rādītāju, kas būtu piesaistāms minimālās mēneša darba algas pārskatīšanai.

Labklājības ministrija ir ņēmusi vērā Finanšu ministrijas piedāvāto noteikumu Nr.413 5.punkta redakciju.

Latvijas Pašvaldību savienības viedoklis:

Izsakām priekšlikumu noteikumu projekta 3. un 4.punkta spēkā esamību atcelt tikai uz krīzes laiku.

Latvijas Pašvaldību savienība nav sniegusi viedokli par Ministru kabineta rīkojuma projektu „Par Ministru kabineta 2003.gada 28.maija rīkojuma Nr.356 „Par Konceptiju par minimālo darba algu” atzīšanu par spēku zaudējušu” un par minimālās mēneša darba algas apmēru 2011.gadā.

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības viedoklis:

Lemjot par minimālās darba algas turpmāko regulējumu un apmēru, ir jāņem vērā fakts, ka reālā (neto) minimālā darba alga, kas ir spēkā kopš

2009.gada 1.janvārā, ir samazinājusies uz IIN pieauguma un neapliekamā ienākuma samazināšanās rēķina. Proti, ja 2009.gada 1.janvārī minimālā darba alga strādājošajam bez papildus apgādājamajiem bija 180 Ls bruto jeb 146,83 Ls neto, tad šobrīd 180 Ls bruto ir vienādi ar 130,31 Ls neto, kas nozīmē strādājošā ienākumu samazinājumu par 16,51 Ls.

Nemot vērā minēto ienākumu samazinājumu, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS) ierosina to kompensēt, palielinot minimālās darba algas apmēru. Mūsu aprēķini rāda, ka strādājošo ienākumu samazinājums tiktu kompensēts, ja minimālā darba alga pieaugtu no 180 Ls/mēn. līdz 205 Ls/mēn. (bruto).

Šāds minimālās darba algas palielinājums samazinātu arī valsts zaudējumus, kas radušies ēnu ekonomikas rezultātā, jo kā jau Jūs pareizi minējāt savā vēstulē – „Ekonomiskās krīzes situācijā, kad samazinās strādājošo skaits un strādājošo darba algas, darba tirgū parādās tendences, ka kvalificēts darbaspēks un nekvalificēts darbaspēks tiek algots par minimālo mēneša darba algu, pieaug ēnu ekonomikas apjoms (nelegālā ekonomika), kurā plaši izplatīta ir neregistrēta nodarbinātība, nodokļu nemaksāšana, kā arī darba algu izmaksa „aploksnēs”, tāpēc var prognozēt, ka nodokļu ieņēmumi pārsvarā tiks iekasēti no minimālās mēneša darba algas.”

Strādājošo vidējā bruto mēnešalga 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, samazinājās par 18,64 Ls, sasniedzot 460,68 Ls. Tajā pašā laikā minimālā bruto mēnešalga bija tikai 39,07% no 2009.gada vidējās bruto mēnešalgas. Ekonomiskās un sociālās situācijas pasliktināšanās un augstais bezdarba līmenis 2010.gadā ļauj prognozēt vidējās bruto mēnešalgas tālāku samazināšanos. Apskatoties LR Centrālās Statistikas pārvaldes (CSP) aprēķināto iztikas minimumu šī gada februārī (163,34 Ls), var secināt, ka tas joprojām pārsniedz minimālās algas apmēru (130,31 Ls neto). Tāpēc, ņemot vērā visu iepriekš minēto, LBAS ierosina neatteikties no MK 2003.gada 28.maija rīkojuma Nr.356 „Par Konceptiju par minimālo darba algu”. Tā vietā LBAS ierosina to precizēt, noteikt garāku ieviešanas termiņu un 2011.gadā palielināt minimālo bruto mēnešalgu līdz jau pieminētajiem 205 Ls.

Latvijas Darba devēju konfederācija savu viedokli Labklājības ministrijai nav sniegusi.

IV. Ekonomiskā situācija valstī

Minimālā mēneša darba alga 2009. un 2010.gadā netika izmainīta un tā nerasniedza 50% no strādājošo mēneša vidējās bruto darba samaksas par iepriekšējo gadu. Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas sniegto informāciju, minimālā mēneša darba alga 2009.gadā sasniedza **37,6%** no strādājošo mēneša vidējās bruto darba samaksas par iepriekšējo gadu.

Ekonomikas ministrijas sniegtās prognozes:

Makroekonomiskie rādītāji un ministrijas prognozes 2010.–2011.gadam

	2008	2009	2010	2011
IKP (faktiskās cenās ,milj. latu)	16275,0	13245,0	12420,0	12680,0
IKP pieaugums (salīdzināmās cenās, %)	-4,6	-18,0	-3,0	2,5
IKP pieaugums (faktiskās cenās, %)	10,1	-18,6	-6,3	2,2
Nodarbināto iedzīvotāju 15-74 gadu vecumā vidējais skaits (tūkst.)	1124,1	986,5	922,3	931,3
Produktivitātes pieaugums, nominālais (%)	11,1	-7,3	-0,3	1,1
Vidējā bruto alga (mēnesī, latos)	479	461	435	440
Vidējās bruto algas pieaugums (%)	20,4	-3,8	-5,6	1,1
Gada vidējais patēriņa cenu indekss (%)	15,4	3,5	-2,5	0,7

Saskaņā ar CSP datiem iztikas minimuma patēriņa groza vērtība uz 2010.gada februāri ir **163,34** lati, tātad minimālā mēneša neto darba alga (**130,31 lati**) ir sasniegusi **80%** no iztikas minimuma.

Saskaņā ar CSP datiem 2008.gada oktobrī tādu strādājošo skaits, kuriem darba samaksa ir minimālās mēneša darba algas apmērā (Ls 160), bija **69,5 tūkst. cilvēku** no strādājošo kopskaita jeb 8,9%, tai skaitā privātajā sektorā – **61,3 tūkst. cilvēku** (11,9%) un sabiedriskajā sektorā – **8,2 tūkst. cilvēku** (3,2%). Šajos datos iekļauti tikai tie darbinieki, kas strādāja normālo darba laiku un bija nostrādājuši pilnu oktobri.

Līdz 2009.gadam CSP sniedza Labklājības ministrijai datus par darbinieku skaita sadalījumu pēc *mēneša bruto darba samaksas apmēra*, to salīdzinot ar minimālo mēneša darba algu. Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumiem Nr.1428 „Noteikumi par Valsts statistiskās informācijas programmu 2010.gadam” CSP vairs minētos datus nevāc un neapkopo. Tā vietā CSP var sniegt līdzvērtīgus datus par darba ņēmēju skaita sadalījumu pēc *mēneša bruto darba ienākumiem*, to salīdzinot ar minimālo mēneša darba algu. Vidēji 2009.gadā darba ņēmēju skaits, kuriem darba ienākumi ir minimālās mēneša darba algas apmērā (180 latiem) un mazāk bija **179,4 tūkst. cilvēku** no darba ņēmēju kopskaita jeb 24,2%, tai skaitā privātajā sektorā – **152,2 tūkst. cilvēku** (31,8%) un sabiedriskajā sektorā – **27,2 tūkst. cilvēku** (10,4%). Darba ņēmēji, kuriem darba ienākumi ir mazāki par minimālo mēneša darba algu, ir nepilna darba laika darbinieki. Tāpēc jāaplūko arī darba ņēmēju skaits, kuriem darba ienākumi bija tieši minimālās mēneša darba algas apmērā. Kopā Latvijā tādu bija 46,5 tūkst. (6,3%), tai skaitā privātajā sektorā 39,5 tūkst. (8,3%), sabiedriskajā sektorā 7,0 tūkst. (2,7%). *(Dati par darba ņēmēju skaita sadalījumu pēc darba ienākumiem iegūti, apkopojot Valsts ieņēmumu dienestā iesniegtos darba devēju ziņojumus par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pārskata mēnesī pēc Ministru kabineta 2008.gada 20.novembra*

noteikumu Nr.942 3.pielikuma „Ziņojums par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pārskata mēnesī”. Tā kā pēc darba devēju ikmēneša ziņojumiem par katru darba ņēmēju nevar noteikt, vai viņš strādā normālo vai nepilnu darba laiku, darba ņēmēju skaitā iekļauti visi darba ņēmēji, kuriem pārskata periodā aprēķināti darba ienākumi, neskatoties uz nostrādāto stundu skaitu.

Ja darba ņēmējs nodarbināts pie vairākiem darba devējiem, tad darba ņēmēju skaitā viņu iekļauj tikai vienu reizi, summējot ienākumus pie visiem darba devējiem. CSP var apkopot datus arī citādi, ņemot vērā Labklājības ministrijas priekšlikumus.

Darba ienākumu sastāvā ir iekļauta darba alga, vienreizēja un sistemātiska atlīdzība, atlīdzība par valsts dienesta izpildi, regulārās un neregulārās prēmijas un piemaksas, atvaļinājuma, atlaišanas un citi pabalsti, kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu atlaišanas gadījumā, slimības nauda (par darbnespējas lapu A), dāvanas un balvas, kuru kopējā vērtība taksācijas gadā pārsniedz minimālās mēnešalgas apmēru, darba devēja stipendijas, darba devēja samaksātās mācības, kas nav nepieciešamas amata pienākumu pildīšanai, darba devēja dotie labumi darbiniekam – izklaides pasākumi, atpūtas ceļojumi un veselības uzlabošanas pasākumi, ja tos ir iespējams personificēt, citi darbinieka labā izdarītie darba devēja maksājumi vai labumi, ja šie izdevumi nav tieši saistīti ar darba devēja saimniecisko darbību vai nav apliecināti ar attaisnojuma dokumentiem.).

Dati par darba ņēmēju mēneša darba ienākumiem neatspoguļo situāciju attiecībā uz darba samaksu, jo ienākumus var veidot gan darba samaksa, gan arī cita veida atlīdzība, piemēram, atlīdzība par uzņēmuma līguma vai pārvadājuma līguma izpildi. Tādējādi tas iespējams turpmāku minimālās mēneša darba algas politikas veidošanu, jo pirms minimālās mēneša darba algas apmēra izmaiņu veikšanas būs iespējams veikt tikai aptuvenus aprēķinus par iespējamiem valsts budžeta ieņēmumiem un izdevumiem.

CSP dati liecina, ka vienas stundas darbaspēka izmaksas valstī 2009.gadā joprojām samazinās.

Vienas stundas darbaspēka izmaksas pa ceturkšņiem, Ls

Gads	1.ceturksnis	2.ceturksnis	3.ceturksnis	4.ceturksnis
2005	1,81	1,98	2,07	2,15
2006	2,08	2,46	2,57	2,76
2007	2,76	3,20	3,41	3,62
2008	3,66	3,99	4,12	4,17
2009	3,82	4,17	3,96	3,65

Datu avots: Centrālās statistikas pārvaldes dati

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) datiem reģistrētais bezdarbnieku skaits uz 2010.gada 12.aprīli bija 192,2 tūkst. bezdarbnieki. Labklājības ministrija prognozē, ka 2010.gadā vidējais reģistrētā bezdarba

līmenis būs 18 % (gada beigās sasniedzot 18,7 %) un vidējais reģistrēto bezdarbnieku skaits sasniegs 200 tūkst. bezdarbnieku (gada beigās sasniedzot 210 tūkst. bezdarbnieku).

Vakanču, bezdarba un citi rādītāji liecina, ka lielāko bezdarba līmeņa pieaugumu piedzīvo tieši mazāk kvalificētie darbinieki, kuriem darba samaksa ir noteikta minimālās mēneša darba algas apmērā. Šādā situācijā, kad samazinās strādājošo skaits un strādājošo darba algas, darba tirgū parādās tendences, ka kvalificēts darbaspēks un nekvalificēts darbaspēks tiek algots par minimālo mēneša darba algu, pieaug ēnu ekonomikas apjoms (nelegālā ekonomika), kurā plaši izplatīta ir neregistrētā nodarbinātība, nodokļu nemaksāšana, kā arī darba algu izmaksa „aplloksnēs”, var prognozēt, ka nodokļu ieņēmumi pārsvarā tiks iekasēti no minimālās mēneša darba algas. Lielāku bezdarba pieaugumu mazāk kvalificēto grupā liela apmēra krīzes apstākļos var izraisīt arī pārāk augsta minimālā darba alga, jo, kamēr visā tautsaimniecībā algas krītas, tikmēr mazāk kvalificētajiem tās nevar samazināt zemāk par minimālo algu, rezultātā liekot darba devējam meklēt citas iespējas, atsakoties no mazāk kvalificētajiem darbiniekiem un paaugstinot darba ražīgumu uzņēmumā, līdz ar to mazāk kvalificētajiem rodas ievērojamas grūtības iesaistīties formālajā darba tirgū.

Latvijā ir pieaugusi ēnu ekonomika (nelegālā ekonomika), kurā plaši izplatīta ir neregistrētā nodarbinātība, nodokļu nemaksāšana, kā arī darba algu izmaksa „aplloksnēs”. 2010.gadā ēnu ekonomikas apjoms valstī jau sasniedzis 40% līdz 50% no iekšzemes kopprodukta (ārējo ekspertu un pētnieku viedoklis), tātad godīgiem komersantiem ir zema konkurētspēja. Neregistrētā nodarbinātība ir plašāks jēdziens, kas ietver sevī nodokļu nemaksāšanu, darba algu izmaksu „aplloksnēs”, piemaksu par virsstundu un nakts darbu neveikšanu. Pašlaik gan nelegālo, gan neregistrēto nodarbinātību lieto kā vienādas nozīmes terminu, tādējādi veidojot viedokli, ka neregistrētā nodarbinātība ir plaši izplatīta, jo vienkopus tiek uzskaitīti gan pārkāpumi attiecībā uz darbu bez līgumiem, gan darba samaksas noteikumu neievērošana. Praksē darbs bez darba līgumiem pamatā ir privātā sektora jautājums, savukārt valsts sektoram vairāk ir raksturīgas problēmas virsstundu un nakts darba apmaksā – neregistrētais darbs.

Līdz ar to neregistrētā nodarbinātība galvenokārt negatīvi ietekmē līdzsvarotu valsts budžetu, un ievērojamus finanšu līdzekļus, kuri šobrīd netiek iekasēti valsts budžetā, varētu izmantot dažādu sociālo problēmu risināšanai.

2009.gadā Valsts darba inspekcija neregistrētās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošanas ietvaros apsekoja 4997 komersantu un atklāja 1211 bez rakstiska darba līguma strādājošas personas.

Komersantu apsekojumu skaits un atklāto neregistrēti nodarbināto skaits

Gads	Kopējais komersantu apsekojumu skaits	Komersantu apsekojumu skaits saistībā ar neregistrēto	Atklāto neregistrēti nodarbināto skaits (darbinieki, kuri tiek nodarbināti bez
-------------	--	--	---

		nodarbinātību	darba līguma rakstiskas noformēšanas)
2003	11001	-	477
2004	9759	823	409
2005	8111	1994	936
2006	13128	3718	1802
2007	13547	3987	2846
2008	13238	4554	1623
2009	12183	4997	1211

Datu avots: Valsts darba inspekcija

VI. Starptautiskās saistības

Tā kā Latvijai ir saistoši vairāki starptautiskie līgumi, kuros tiek risināts darba samaksas jautājums, piemēram, ANO Starptautiskajā paktā par cilvēka ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ir noteikts, ka „pakta dalībvalstis atzīst katra tiesības uz taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem, kas sekmē it īpaši atlīdzību, kas nodrošina visiem strādājošajiem vismaz apmierinošu eksistenci viņiem pašiem un viņu ģimenēm”. Viens no Latvijas ratificētās Starptautiskās Darba organizācijas konvencijas Nr.131 „Par minimālās darba algas noteikšanu” mērķiem ir aizsargāt strādājošos no nepamatoti zemām algām. Tas uzliek valstij pienākumu, nosakot minimālās darba algas līmeni, ņemt vērā strādājošo un viņu ģimenes vajadzības, vispārējo darba algu līmeni valstī, dzīvošanas izmaksas, sociālos pabalstus, citu sociālo grupu relatīvo dzīves līmeni, kā arī ekonomiskos faktorus, ieskaitot ekonomiskās attīstības prasības, darba ražīguma līmeni un vēlamību sasniegt un uzturēt augstu nodarbinātības līmeni. Tāpat ANO Vispārējā cilvēka tiesību deklarācijā ir noteikts, ka „katram strādājošajam ir tiesības uz taisnīgu un pienācīgu darba algu, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi viņam un viņa ģimenei”.

Joprojām minimālās mēneša darba algas apmērs valstī nav sasniedzis Eiropas Sociālās hartas 4.panta „Tiesības uz taisnīgu atalgojumu” 1.daļā noteikto „atzīt strādājošo tiesības uz atalgojumu, kas nodrošinātu tiem un to ģimenēm pienācīgus dzīves apstākļus”, kas pēc ekspertu aprēķiniem ir 66% no nacionālā ienākuma uz vienu iedzīvotāju vai 68% no nacionālās vidējās algas. Līdz ar to Latvija nevar ratificēt šo Eiropas Sociālās hartas panta daļu.

Ņemot vērā iepriekšminēto, Labklājības ministrija uzskata, ka pamatojoties uz iepriekš minētajiem starptautiskajiem līgumiem, Latvijai ir uzlikta zināmas saistības attiecībā uz darba samaksas regulējumu, tāpēc valstij būtu jāveic viss nepieciešamais, lai pēc iespējas ātrāk minētās starptautiskās saistības izpildītu pienācīgi un minimālās mēneša darba algas apmērs valstī sasniegtu izdzīvošanas līmeni.

Aplūkojot situāciju Eiropas Savienību kopumā, atbilstoši Eurostat datiem Latvijā 2006., 2007. un 2008.gadā minimālā mēneša darba alga ir viena no

zemākajām salīdzinājumā ar citām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm, izņemot Bulgāriju un Rumāniju.

VII. Darbaspēka migrācija

Jau vairāku gadu garumā par vienu no aktuālākajiem jautājumiem Latvijā ir kļuvusi darbaspēka migrācija. Zemā darba samaksa, tai skaitā minimālā mēneša darba alga, un liels bezdarba līmenis valstī, Latvijā ir galvenie faktori, kas veicina Latvijas darbaspēka aizplūšanu, galvenokārt, uz vecajām ES dalībvalstīm, kur salīdzinoši gan darba alga, gan dzīves apstākļi ir daudz augstāki nekā Latvijā. 2009.gadā, pieaugot bezdarba līmenim valstī, pieaug darba meklētāju skaits, kas vēlas strādāt citās Eiropas valstīs. Par to liecina darbā iekārtošanās uzņēmumos griezušies darba meklētāji un Nodarbinātības valsts aģentūras European Employment Services (EURES) sniegtās konsultācijas. EURES ir Eiropas Nodarbinātības dienestu tīkls, kas atbalsta Eiropas valstu darbaspēka brīvu pārvietošanos un sniedz darba meklētājiem konsultācijas un informāciju par nodarbinātības iespējām, kā arī dzīves un darba apstākļiem Eiropas valstīs, palīdz darba devējiem atrast vispiemērotākos darbiniekus nodrošināt pārrobežu reģionu darba meklētājus un darba devējus ar informāciju un konsultācijām. EURES Latvijā pārstāv Nodarbinātības valsts aģentūra. 2009.gadā Nodarbinātības valsts aģentūras mājas lapas EURES sadaļu ir apmeklējuši 138 487 interesenti un 2009.gadā tika sniegtas 20 862 konsultācijas EURES jautājumos. 2009.gada laikā EURES konsultācijās Nodarbinātības valsts aģentūras klientu starpā vislielākā interese ir bijusi par šādām valstīm – Lielbritānija 38%, Norvēģija 26%, Dānija 18%, Zviedrija 16%, Vācija 14%, Īrija 11%. 2009.gadā Nodarbinātības valsts aģentūras klientu interesējošās profesijas darbam ārzemēs – lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība 68%, apstrādes rūpniecība 16%, viesnīcas un restorāni, būvniecība 2%, citas nozares 4%.

Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA) visās 28 reģionālajās filiālēs divu mēnešu garumā veica klientu aptauju, lai izvērtētu bezdarbnieku un darba meklētāju viedokli par NVA darbību u.c. jautājumiem. NVA aptaujāja 6195 NVA klientus un konstatēja, ka puse no NVA veiktās aptaujas respondentiem (44%) šobrīd meklē vai jau ir atraduši darbu ārzemēs un plāno pamest Latviju.

VIII. Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes locekļu viedokļi

Atbilstoši Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes (NTSP) sēžu grafikam, NTSP sēde tika plānota 2010.gada 6.maijā, tomēr tā nenotika. NTSP sekretariāts lūdza NTSP locekļus sniegt atzinumus elektroniskā veidā par Labklājības ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu un normatīvajiem aktiem.

Labklājības ministrija ir apkopojusi visus viedokļus un iestrādājusi tos tabulās.

Minimālās mēneša darba algas apmērs 2011.gadā

	180 Ls	Paaugstināt no 180 Ls līdz 205 Ls	180 Ls un ar iedzīvotāju ienākumu neapliekamo minimumu paaugstināt no 35 Ls līdz 90 Ls*
Labklājības ministrija	X		
Ekonomikas ministrija	X		
Finanšu ministrija	X		
Izglītības un zinātnes ministrija	X		
Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība		X	X
Latvijas Darba devēju konfederācija			X
Kopā:	4	1	2

* - ar iedzīvotāju ienākumu nepaliekamais minimums nav saistīts ar minimālās mēneša darba algas pārskatīšanu, bet attiecas un nodokļu politiku un ir Finanšu ministrijas kompetencē.

Minimālās mēneša darba algas regulējums sākot ar 2011.gadu

	Koncepcijas par minimālo darba algu ** atzīšana par spēku zaudējušu	Koncepcijas par minimālo darba algu ieviešanas turpināšana
Labklājības ministrija	X	
Ekonomikas ministrija	X	
Finanšu ministrija	X	
Izglītības un zinātnes ministrija	X	
Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība	X	
Latvijas Darba devēju konfederācija	X	
Kopā:	6	

** - Koncepciju par minimālo mēneša darba algu **bija paredzēts ieviest līdz 2010.gadam**, bet tās mērķis septiņu gadu periodā netika sasniegts, t.i., minimālā mēneša darba alga nav sasniegusi 50% no strādājošo mēneša vidējās bruto darba samaksas par iepriekšējo gadu. Reāli ik gadu minimālās mēneša darba algas apmērs netika noteikts atbilstoši koncepcijai un 2010.gadā minimālā mēneša darba alga netika paaugstināta, jo ekonomiskās krīzes situācijā nav iespējams

algu paaugstinājums. Tāpēc koncepcijas turpmāka ieviešanas pagarināšana nav racionāla un tā ir jāatzīst par spēku zaudējušu.

**Ministru kabineta noteikumu projekts „Grozījumi Ministru kabineta
2003.gada 22.jūlija noteikumos Nr.413 „Kārtība, kādā nosakāma un
pārskatāma minimālā mēneša darba alga””**

	MK noteikumu saskaņošana	Minimālās darba algas piesaiste ekonomiskajiem rādītājiem, kas iekļaujami MK noteikumos	Jaunas konceptijas par minimālo darba algu izstrādāšana 3 gadu pārejas periodam	Jaunas konceptijas par minimālo darba algu izstrādāšana 7 gadu pārejas periodam
Labklājības ministrija	X			
Ekonomikas ministrija	X	X (norādot izstrādes termiņu)		
Finanšu ministrija***	X			
Izglītības un zinātnes ministrija	X			
Valsts kancelejas Politikas koordinācijas departaments		X		
Latvijas Pašvaldību savienība	X (atcelt tikai uz krīzes laiku)			
Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība				X
Latvijas Darba devēju konfederācija			X	
Kopā:	5	2	1	1

*** - Finanšu ministrija uzskata, ka nav lietderīgi veidot minimālās mēneša darba algas sasaisti ar ekonomiskiem rādītājiem. Minimālās mēneša darba algas apmērs būtu jānosaka atbilstoši ekonomiskajai situācijai valstī. Vēlamies norādīt, ka šī brīža makro-ekonomiskajos apstākļos nav lietderīgi veidot ciešu minimālās algas sasaisti ar jebkāda veida makro-indikatoriem.

Pirmkārt, minimālā alga no teorētiskā viedokļa var tikt izmantota kā instruments, lai koriģētu sociāli-ekonomisko tautsaimniecības stāvokli. Sasaistes gadījumā šāda instrumenta lietošana būtu ierobežota.

Otrkārt, minimālajam algas līmenim no teorētiskā viedokļa ir jābūt atbilstošam valsts ekonomiskajam – it īpaši darba tirgus un produktivitātes stāvoklim. Tā kā Latvija divu gadu laikā (2009.gads pret 2007.gadu) ir zaudējusi 21,7% no tās iekšzemes kopprodukta salīdzināmajās cenās un vidējais atalgojums tautsaimniecībā 2008.gadā pieaudzis par 20,5%, bet 2009.gadā samazinājies par 3,8 procentiem, tas nozīmē, ka saglabājot minimālās algas sasaisti ar vidējo algas līmeni tautsaimniecībā, tās līmenis būtu par augstu un veicinātu ēnu ekonomikas veidošanos neregistrētās nodarbinātības formā.

IX. Priekšlikumi lēmuma pieņemšanai

Labklājības ministrija uzskata, ka viena pamatprincipa minimālās mēneša darba algas noteikšanai un pārskatīšanai dēļ jauna koncepcija nav jāizstrādā, bet Ministru kabinetā jāvienojas par to vai:

1) MK 2003.gada 22.jūlija noteikumos Nr.413 „Kārtība, kādā nosakāma un pārskatāma minimālā mēneša darba alga” jāiestrādā pamatprincips - minimālās mēneša darba algas noteikšana un pārskatīšana atkarībā no ekonomiskajiem rādītājiem (kādiem un cik ilgā periodā), uzdodot to izstrādāt Labklājības ministrijai sadarbībā ar Ekonomikas ministriju un Finanšu ministriju;

2) jāņem vērā Finanšu ministrijas viedoklis un nav jāpiesaista minimālā mēneša darba alga ekonomiskajiem rādītājiem, bet turpmāk tā jānosaka atbilstoši ekonomiskajai situācijai valstī.

Labklājības ministrs

U.Augulis

24.05.2010. 11:20

Aina Kromāne,

Labklājības ministrijas Darba departamenta

Darba tirgus politikas nodaļas vecākā referente

3650

Tālr. 67021519, fakss: 67021505,

E-pasts: Aina.Kromane@lm.gov.lv